

ОСНОВНІ ПІДСУМКИ ДІЯЛЬНОСТІ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ

О.В. Люта, к.е.н.; О.В. Гуркіна,

Українська академія банківської справи

Формування ринкової системи в сучасних умовах безпосередньо пов'язане з розвитком підприємницької діяльності в усіх сферах економіки. В період трансформації економіки та розвитку ринкових відносин підприємництво стає найбільш масовим суспільним явищем і справляє визначальний вплив на всі сторони суспільного життя. Саме малі підприємства завдяки гнучкості та чутливості до ринкової кон'юнктури, готовності до сприйняття інновацій здатні швидко і ефективно розв'язувати проблеми диспропорцій на товарних ринках, стимулювати розвиток економічних конкуренції та сприяти продуктивній зайнятості населення.

Аналізуючи діяльність малих підприємств в Україні за останні роки, серед позитивних тенденцій слід зазначити, що кількість діючих малих підприємств у порівнянні з 1991 р. зросла більш ніж у 5 разів. Сьогодні в країні функціонує 218 тис. малих підприємств з чисельністю постійно зайнятих понад 1,7 млн. чоловік.

На частку малих підприємств припадає більше 10 % валового національного продукту, 7 % виробленої в державі продукції та наданих послуг. Тільки у 2000 р. малими підприємствами реалізовано продукції, товарів, виконано робіт та надано послуг на рівні 22,1 % від загального обсягу реалізації по Україні, що в 1,8 рази більше порівняно з 1999 р.

Необхідно зазначити, що вперше за останні три роки намітилася тенденція активізації виробничої сфери при зменшенні частки торгівлі, проте частка промислових малих підприємств в загальній кількості малих підприємств складає лише 15,8 %, у будівництві - 8,4 %, в той час як в оптовій та роздрібній торгівлі - 46,4 %.

Досить цікавим є аналіз діяльності малих підприємств в регіонах, зокрема, в Сумській області. В цілому природнокліматичні умови Сумщини, місце розташування, забезпеченість багатьма видами сировини, її виробничо-економічний потенціал створюють сприятливі умови для розвитку малого підприємництва.

За підсумками 2000 р. на території області функціонувало 2968 малих підприємств, що становило 55,2 % від загальної кількості діючих підприємств. В порівнянні з 1999 р. цей показник збільшився майже на 720 підприємств. Це пояснюється деяким поліпшенням умов діяльності малих підприємств у зв'язку з реалізацією Національної програми сприяння

розвитку малого підприємництва. Аналізуючи структуру малого бізнесу за кількістю підприємств та обсягами виробництва, привертає до себе увагу той факт, що близько 87 % його зосереджено в п'ятьох видах економічної діяльності: оптовій та роздрібній торгівлі - 45,6 %, обробній промисловості - 14,7 %, будівництві - 8,9 %, сільському господарстві - 5,8 %, операції з нерухомістю - 12,7 %. Такий розподіл малих підприємств за видами економічної діяльності свідчить про те, що приватний капітал спрямовується, в першу чергу, в сферу торгівельно-посередницьких послуг, де швидше і з меншими витратами можна отримати прибуток. В той час як виробнича діяльність потребує значних інвестицій на досить тривалий період поряд з високим ризиком неповернення вкладених коштів.

Малими підприємствами в 2000 р. вироблено продукції на 408,8 млн. грн., або 8,5 % загального обсягу виробництва області (таблиця). В порівнянні з 1999 р. питома вага підприємств малого бізнесу в загальних обсягах виробництва скоротилась на 0,8 %. Зменшення цього показника відбулося в основному за рахунок зниження частки обсягів виробництва у підприємств, основним видом діяльності яких є оптова та роздрібна торгівля (торгівля транспортними засобами та послугами з ремонту) - на 42,3 %, обробна промисловість - на 1,4 % та підприємства готельного бізнесу і ресторанів - на 0,4 %. На підприємствах інших видів економічної діяльності спостерігається збільшення цього показника: охорона здоров'я та соціальна допомога - 42,5 % і складає 64,6 % в загальних обсягах виробництва; фінансова діяльність - 40,8 % і 60 %; освіта - 30,3 % і 100 %; транспорт і зв'язок - 20,5 % і 26,2 %; колективні, громадські та особисті послуги - 17,8 % і 60,3 %; будівництво - 9 % і 32,2 %. Як свідчить проведений аналіз, тенденція до зменшення обсягів виробництва підприємств оптової та роздрібною торгівлі характерна не тільки для Сумського регіону, але й для України в цілому.

Виручка від реалізації продукції малих підприємств у 2000 р. склала 2759,3 млн. грн., що на 1630,2 млн. грн. більше ніж у 1999 р. Таке збільшення пояснюється не стільки зростанням обсягів виробництва, продажу та надання послуг малими підприємствами, скільки зростанням цін на продукцію (роботи, послуги), що було зумовлено зростання курсу американського долара відносно гривні.

До позитивних показників діяльності малих підприємств області можна віднести і зменшення витрат на виробництво. Так, якщо в 1998 р. витрати становили 100,5 % від виробленої продукції, в 1999 р. 97,7 %, то в 2000 р. - 97,4 %. Тобто витрати на виробництво менші від вартості виробленої продукції, а це свідчить про те, що діяльність малих підприємств була прибутковою.

Обсяги виробництва підприємств малого бізнесу у 2000 р., %

Галузі виробництва	Кількість підприємств, %		Обсяги виробництва, %		Питома вага малого бізнесу в загальних обсягах виробництва, %	
	1999 р.	2000 р.	1999 р.	2000 р.	1999 р.	2000 р.
Всього,						
в т.ч.	100,0	100,0	100,0	100,0	9,3	8,5
Сільське господарство, мисливство та лісове господарство	4,1	5,8	7,4	12,3	3,1	4,9
Обробна промисловість	14,3	14,7	31,1	22,9	5,2	3,8
Будівництво	8,9	8,9	10,7	15,4	23,2	32,2
Оптова і роздрібна торгівля; торгівля транспортними засобами, послуги з ремонту	53,1	45,6	35,6	26,1	60,2	17,9
Готелі та ресторани	3,1	2,4	2,7	2,9	73,0	72,6
Транспорт (в т.ч. зв'язок)	2,4	3,3	2,6	5,6	5,7	26,2
Операції з нерухомістю, здавання під найом та послуги юридичним особам	8,0	12,7	7,1	9,9	6,0	32,4
Освіта	0,5	1,0	0,3	0,7	69,7	100,0
Охорона здоров'я та соціальна допомога	0,4	0,4	0,2	0,2	22,1	64,6
Колективні, громадські та особисті послуги	4,1	3,7	1,8	2,4	42,5	60,3

Наведений аналіз свідчить про те, що малі підприємства Сумської області вже мають досвід діяльності, яка дає позитивні результати. Багато показників, що характеризують роботу підприємств малого бізнесу, відрізняються позитивно від показників попереднього року.

Але, незважаючи на позитивні зрушення, функціонування малих підприємств пов'язане зі значними труднощами. Серед нагальних проблем, які потребують вирішення, є:

- створення дієвих механізмів фінансово-кредитної підтримки;
- удосконалення системи оподаткування, зниження рівня податків, зменшення штрафних санкцій;
- створення мережі інформаційного та консалтингового середовища щодо комплексного обслуговування підприємств;

- створення системи матеріально-технічного забезпечення малого підприємництва шляхом надання допомоги в оренді виробничих площ та нежитлових приміщень комунальної власності.

Отже, за відповідної державної і фінансової підтримки малі підприємства можуть розвиватися, бути конкурентоспроможними і вносити належний вклад в економіку міста, регіону і країни в цілому.

Список літератури

1. Закон України "Про державну підтримку малого підприємництва" від 19 жовтня 2000 р., № 2063-III.
2. Закон України "Про Національну програму сприяння розвитку малого підприємництва" від 21 грудня 2000 р., № 2157-111.
3. Програма розвитку малого підприємництва в Сумській області на 2001-2002 роки. - Суми: 2000 р.

Люта, О.В. Основні підсумки діяльності малих підприємств Сумської області [Текст] / О.В. Люта О.В. Гуркіна // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: зб. наук. праць. – Суми: УАБС НБУ, 2002.- Т. 5.– С. 195-198.